

POSTANOWIENIE

Dnia 30 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania T.W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
z udziałem zainteresowanego Przedsiębiorstwa [...] P. Spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w D.
oraz przy udziale Prokuratury Regionalnej w K.
o wysokość podstawy wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 30 września 2021 r.,
zażalenia J.R. na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 9 grudnia 2020 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 9 grudnia 2020 r. odrzucił skargę kasacyjną J.R. wniesioną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 11 grudnia 2019 r., mocą którego zmieniono wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 27 sierpnia 2015 r. oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 18 grudnia 2018 r. i ustalono podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne dla T.W. jako pracownika Przedsiębiorstwa [...] P. sp. z o.o. w D. (dalej jako: „P. [...] P. ” sp.

z o.o.) na poziomie 2,5 (dwu i półkrotności) przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw za okres od 1 lipca 2000 r. do 31 grudnia 2002 r. oraz oddalono odwołanie w pozostałym zakresie i umorzono postępowanie apelacyjne co do apelacji P[...] P. sp. z o.o.

W uzasadnieniu postanowienia wskazano, że w dniu 20 października 2020 r. do Sądu Apelacyjnego w (...) wpłynęła skarga kasacyjna od wyroku tego Sądu z dnia 9 grudnia 2020 r., wniesiona przez J.R., w opinii której posiada ona status zainteresowanej. Tymczasem o tym, czy konkretna osoba posiada status zainteresowanego ze względu na przedmiot postępowania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, przesądza nie jej subiektywne przekonanie, ale obiektywna okoliczność, że w danym wypadku prawa lub obowiązki tej osoby „zależą” od rozstrzygnięcia sprawy. Przy czym zależność ta musi mieć charakter bezpośredni, co oznacza, że z wydanej decyzji muszą płynąć dla zainteresowanego prawa lub obowiązki wynikające z prawa ubezpieczeń społecznych, które mogą być podtrzymane w wyroku sądu ubezpieczeń społecznych przez oddalenie odwołania (art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.) bądź też uchylone przez zmianę decyzji (art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.). Stroną jest przy tym jedynie osoba uczestnicząca w procesie w tym charakterze, a nie osoba, która powinna lub może być stroną.

Jak zauważył Sąd Apelacyjny, przedmiotowa sprawa toczyła się z odwołania T.W. wniesionego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 18 grudnia 2012 r. Decyzja dotyczyła ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe dla T.W. z tytułu zatrudnienia w ramach umowy o pracę u płatnika składek Przedsiębiorstwa [...] „P.” sp. z o.o. w D. za okres od stycznia 2000 r. do grudnia 2012 r. Stronami postępowania pozostawali T.W. jako ubezpieczony, Zakład Ubezpieczeń Społecznych w S. jako organ rentowy oraz P[...] P. sp. z o.o. Ponadto sprawa toczyła się przy udziale Prokuratury Regionalnej w K.. Analiza akt sprawy w żaden sposób nie prowadzi do wniosku, że J.R. posiadała statusu strony w niniejszym postępowaniu.

Z poczynionych w sprawie ustaleń wynika, że w dniu 14 czerwca 2016 r. podjęta została uchwała wspólników w P[...] P. sp. z o.o., na mocy której J.R.

została odwołana z funkcji członka zarządu. Jednakże wobec braku powołania zarządu Spółki nie było możliwe dokonanie zmiany w Krajowym Rejestrze Sądowym, wobec czego J.R. w dalszym ciągu figurowała w rejestrze jako wiceprezes spółki. Z kolei na mocy uchwały Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników Spółki nr (...) z dnia 26 stycznia 2018 r. powołany został prezes zarządu w osobie T.W.. W dniu 1 lutego 2018 r. T. W. złożył do Sądu Rejonowego w K. Wydziału VIII Gospodarczego Krajowego Rejestru Sądowego wniosek o wpis powyższych zmian do Rejestru Przedsiębiorców, jednakże Sąd Rejonowy w K. w dniu 1 marca 2018 r. wydał postanowienie, na mocy którego zawieszono postępowanie w tej sprawie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, związek J.R. z niniejszą sprawą wynika jedynie z faktu sprawowania przez nią funkcji członka zarządu w P[...] P. sp. z o.o. w D.. Jednakże w żaden sposób nie oznacza to nabycia przez J.R. statusu strony w rozumieniu przepis art. 477¹¹ k.p.c., a który to status posiada jedynie P[...] P. sp. z o.o. w D.. Skoro bowiem przedmiotem sporu było ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, to nie budzi wątpliwości, że zaskarżona decyzja nie wywoływała wobec J.R. bezpośredniego skutku prawnego, w odróżnieniu od P[...] P. sp. z o.o. w D.. J.R. wprawdzie brała udział w rozprawie apelacyjnej w dniu 23 września 2016 r., ale w charakterze publiczności.

Mając na względzie naprowadzone powyżej okoliczności, Sąd Apelacyjny stwierdził, że J.R. nie ma i nie miała statusu zainteresowanej w rozumieniu art. 477¹¹ k.p.c. i w związku z tym nie jest uprawniona do wniesienia skargi kasacyjnej, a tym samym wniesiona przez nią skarga jest w świetle przepisów postępowania cywilnego niedopuszczalna i podlega odrzuceniu.

Na powyższe postanowienie J.R. wniosła zażalenie, zarzucając naruszenie art. 477¹¹ k.p.c., przez jego błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie polegające na nieuznaniu za stronę postępowania i niedopuszczeniu żalącej się do udziału w sprawie jako zainteresowanej z uwagi na pełnienie funkcji członka zarządu P[...] P. sp. z o.o. w D. w okresie od 15 grudnia 2004 r. do 10 lipca 2018 r., podczas gdy J.R. jest osobą ponoszącą osobistą materialną odpowiedzialność za zobowiązania spółki zgodnie z art. 299 k.s.h., w tym z tytułu składek. Ponadto zaskarżonemu postanowieniu żaląca się zarzuciła naruszenia prawa materialnego:

art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 6 ust. 1 Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz art. 14 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, przez ograniczenie prawa do sądu.

W oparciu o powyższe zrzuty wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości.

W uzasadnieniu zażalenia podniosła, że zainteresowana (inna osoba) J.R. w okresie od 15 grudnia 2004 r. do 10 lipca 2018 r. była członkiem zarządu w P[...] P. sp. z o.o. w D.. Zgodnie z art. 299 k.s.h., jako były członek zarządu w spółki z o.o. odpowiada ona osobiście za zobowiązania spółki, w której pełniła tę funkcję, w tym za zobowiązania spółki w stosunku do ZUS. Odpowiedzialność ta obejmuje zarówno roszczenia, które powstały w okresie pełnienia tej funkcji, jak i roszczenia, które w tym czasie stały się wymagalne. Nie ma przy tym znaczenia fakt wykreślenia załającej się z Krajowego Rejestru Sądowego. W związku z powyższym J.R. w każdym postępowaniu dotyczącym zobowiązań spółki z o.o., w której pełniła funkcję członka zarządu, ma w stosunku do ZUS status zainteresowanej (innej osoby) w rozumieniu art. 477¹¹ k.p.c. i status strony postępowania. Pominięcie zainteresowanej (innej osoby) w toku postępowania dotyczącego ustalenia wysokości składek na ubezpieczenia społeczne, za odprowadzenie których ponosi odpowiedzialność spółka z o.o., a następnie zgodnie z art. 299 k.s.h. członkowie zarządu, jest jednoznaczne z pominięciem strony postępowania skutkujące nieważnością postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. Sąd Apelacyjny w (...) odrzucając bezpodstawnie skargę kasacyjną pełnomocnika zainteresowanej (innej osoby), naruszył przy tym art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 6 ust. 1 Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz art. 14 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, przez ograniczenie załającej się prawa do sądu wskutek uniemożliwienia rozpoznania sprawy przez Sąd Najwyższy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Zważywszy na to, że łączą się traktuje zamiennie pojęcia zainteresowanego i innej osoby jako stron w sprawach sądowych z zakresu ubezpieczeń społecznych, warto przypomnieć, iż zgodnie z art. 477¹¹ § 1 k.p.c. stronami są ubezpieczony, osoba odwołująca się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, organ rentowy, wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności i zainteresowany. Stosownie zaś do art. 476 § 5 pkt 2 k.p.c., przez określenie "ubezpieczony" należy rozumieć osobę ubiegającą się o: a) świadczenie z ubezpieczeń społecznych albo o emeryturę lub rentę, b) ustalenie istnienia bądź nieistnienia obowiązku ubezpieczenia, jego zakresu lub wymiaru składki z tego tytułu, c) świadczenia w sprawach należących do właściwości Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, d) świadczenie odszkodowawcze przysługujące w razie wypadku lub choroby pozostające w związku ze służbą wojskową albo służbą w Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, Biurze Ochrony Rządu, Służbie Więziennej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służbie Kontrwywiadu Wojskowego, Służbie Wywiadu Wojskowego oraz Centralnym Biurze Antykorupcyjnym. Ubezpieczony staje się stroną postępowania wówczas, gdy jako wnioskodawca ubiega się o świadczenie lub żąda ustalenia prawa. Jest nim ten, kto występował o wydanie decyzji, a więc swoim wnioskiem wywołał aktywność organu rentowego. Z tej przyczyny jest on niekiedy nazywany w postępowaniu sądowym wnioskodawcą. Nie jest natomiast ubezpieczonym w rozumieniu art. 476 § 5 pkt 2 k.p.c. (ubiegającym się o świadczenie lub ustalenie, czyli wnioskodawcą) podmiot, który nie wystąpił z wnioskiem i nie brał udziału w postępowaniu przed organem rentowym. Podmiot taki jest jednak stroną postępowania przed sądem jako "inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja", to jest jako osoba, wobec której organ rentowy wydał decyzję, działając bez jej wniosku (z urzędu, w wyniku kontroli uprawnień).

Za ugruntowane trzeba uznać stanowisko, że "inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja", to podmiot, na którego sferę prawną zaskarżona decyzja oddziałuje w sposób bezpośredni, przy czym nie jest on ani ubezpieczonym, ani zainteresowanym, ale - podobnie jak ubezpieczony - jest

adresatem decyzji wydanej przez organ rentowy. W szczególności status "innej osoby, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja" posiada pracownik, co do którego stwierdzono obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym w decyzji organu rentowego wydanej z urzędu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2017 r., II UZ 23/17, LEX nr 2338036), bo treść takiej decyzji oddziałuje bezpośrednio nie tylko na relację zachodzącą między płatnikiem składek i organem rentowym, ale także na pozycję osoby fizycznej obejmowanej ubezpieczeniami społecznymi. Takie spostrzeżenie jest konsekwencją uwzględnienia, że stosunek ubezpieczenia społecznego ma charakter trójpodmiotowy, a decyzja o objęciu ubezpieczeniami społecznymi oddziałuje w równym stopniu na sytuację materialnoprawną płatnika składek i ubezpieczonego.

O tym, jaki status procesowy powinien przysługiwać płatnikowi składek i ubezpieczonemu w konkretnej sprawie sądowej dotyczącej podlegania ubezpieczeniom społecznym powinna decydować chwila złożenia odwołania od decyzji organu rentowego. W piśmiennictwie (U. Moszczyńska: Strony postępowania odrębnego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, Poznań 2018, s. 121) trafnie zwrócono uwagę, że dla prawidłowego określenia roli procesowej strony uczestniczącej w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie ma większego znaczenia, czy organ rentowy wydał decyzję o podleganiu ubezpieczeniom społecznym działając z urzędu, czy też na wniosek płatnika składek albo ubezpieczonego (w znaczeniu materialnoprawnym). W tym zakresie istotne jest natomiast ustalenie, która strona stosunku ubezpieczenia społecznego wniosła odwołanie od decyzji wydanej w kwestii podlegania (niepodlegania) ubezpieczeniom społecznym. Z tego punktu widzenia każdy podmiot, który wniesie odwołanie od takiej decyzji - a więc również płatnik składek - stanie się "ubezpieczonym" rozumianym jako strona procesowa w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Jeśli zatem płatnik składek zainicjuje spór sądowy przez wniesienie odwołania od decyzji organu rentowego stwierdzającej podleganie ubezpieczeniom społecznym przez osobę fizyczną, która z tym płatnikiem pozostaje w określonej relacji prawnej uzasadniającej objęcie (nieobjęcie) jej ubezpieczeniami społecznymi, to odwołujący się płatnik jako inicjator postępowania odrębnego w sprawach z zakresu

ubezpieczeń społecznych (odpowiednik powoda w postępowaniu prowadzonym w zwykłym trybie procesowym) z chwilą złożenia odwołania uzyskuje status ubezpieczonego w rozumieniu art. 476 § 5 pkt 2 lit. b w związku z art. 477¹¹ § 1 k.p.c. Jest tak dlatego, że Kodeks postępowania cywilnego w sposób autonomiczny, a więc odrębny i niezależny od prawa materialnego oraz przepisów regulujących tryb postępowania "przedsądowego" prowadzonego przed organem rentowym, definiuje pojęcie "ubezpieczonego". Natomiast, gdy płatnik składek nie złoży odwołania od decyzji wydanej w przedmiocie podlegania ubezpieczeniom społecznym, ale tej czynności dokonana inny podmiot (np. osoba fizyczna będąca ubezpieczonym w znaczeniu materialnoprawnym), to w takim układzie procesowym płatnik składek będzie występował w charakterze "innej osoby, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja".

Na tej podstawie w orzecznictwie przyjmuje się, że w sprawach dotyczących podlegania i zakresu podlegania ubezpieczeniom społecznym, w których tytułem do ubezpieczenia jest umowa o pracę, stronami postępowania sądowego (prócz organu rentowego) są osoba podlegająca ubezpieczeniom lub ubiegająca się o ustalenie tego tytułu ubezpieczenia i płatnik składek-pracodawca. Osoby te są bowiem adresatami decyzji. W podobny sposób - mając na względzie przepisy prawa materialnego określające krąg podmiotów, które są płatnikami składek w odniesieniu do konkretnych stanów faktycznych - należy kwalifikować sytuację procesową, w której przedmiotem sporu sądowego zainicjowanego odwołaniem od decyzji organu rentowego jest podleganie (niepodleganie) ubezpieczeniom społecznym z innych tytułów niż stosunek pracy.

Natomiast w myśl art. 477¹¹ 2 k.p.c., zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli zainteresowany nie bierze udziału w sprawie, sąd zawiadomi go o toczącym się postępowaniu. Może on przystąpić do sprawy w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia zawiadomienia.

Ubezpieczonego (wnioskodawcę, czyli osobę ubiegającą się o świadczenie lub ustalenie) oraz "inną osobę, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja" łączy to, że podmioty te są z reguły wymienione w decyzji jako strony postępowania przed organem ubezpieczeń społecznych. Podmioty te należy wyraźnie odróżnić od zainteresowanego. O ile w pierwszym przypadku mamy do

czynienia z osobami, które są adresatami decyzji organu rentowego (których praw i obowiązków decyzja dotyczy), o tyle zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Zainteresowany nie jest więc adresatem decyzji organu rentowego, ale rozstrzygnięcie sprawy (wyznaczone zakresem decyzji) wpływa bezpośrednio na jego prawa lub obowiązki. Różnica pomiędzy "inną osobą, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja", a "zainteresowanym" polega więc na tym, że "inna osoba" to podmiot niebędący osobą ubezpieczoną, lecz wskazany w decyzji organu rentowego jako ten, którego praw lub obowiązków dotyczy rozstrzygnięcie decyzji, natomiast zainteresowany to podmiot, którego prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy, a który nie został objęty treścią decyzji skierowanej bezpośrednio do innych podmiotów (por. wyroki Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 7 kwietnia 2004 r., III AUa 696/03, OSA 2005 nr 1, poz. 4 i z dnia 3 listopada 2004 r., III AUa 358/04, Prawo Pracy 2005 nr 4, poz. 39; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 5 grudnia 2006 r., III AUa 1559/05, LEX nr 310391 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2000 r., II UKN 128/00, OSNAPiUS 2002 nr 15, poz. 368; OSP 2003 nr 3, poz. 30 z glosą M. Cholewy). Rację ma Sąd drugiej instancji zauważając, że o tym, czy konkretna osoba posiada status zainteresowanego ze względu na przedmiot postępowania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, przesądza nie jej subiektywne przekonanie, ale obiektywna okoliczność, że w danym wypadku prawa lub obowiązki tej osoby "zależą" od rozstrzygnięcia sprawy. Rozstrzygnięcie sprawy powoduje bowiem zmianę w sferze prawnej zainteresowanego. Może ona polegać na zyskaniu prawa bądź jego utracie, albo na pojawieniu się powinności, ewentualnie jej wygaśnięciu (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 1998 r., III ZP 20/98, OSNAPiUS 1998 nr 23, poz. 690 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2008 r., I UK 79/08, OSNP 2010 nr 7-8, poz. 99). Zatem wskazany w omawianym przepisie związek zależności musi mieć charakter bezpośredni, co oznacza, że z samej mocy wydanej decyzji muszą płynąć dla zainteresowanego prawa lub obowiązki wynikające z prawa ubezpieczeń społecznych, które mogą być podtrzymane w wyroku sądu ubezpieczeń społecznych przez oddalenie odwołania (art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.) bądź też uchylone przez zmianę decyzji (art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.). W konsekwencji tylko wtedy, gdy wynik

postępowania prowadzi do stworzenia indywidualnej normy prawnej oddziałującej nie tylko na adresata decyzji, lecz także na inny podmiot, można uznać, że prawa lub obowiązki tego podmiotu zależą od rozstrzygnięcia sprawy. W takiej właśnie sytuacji występuje bezpośrednia zależność, o której mowa w art. 477¹¹ § 2 k.p.c.

W judykaturze przyjmuje się, że inną osobą, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja w rozumieniu art. 477¹¹ § 1 k.p.c. jest na przykład osoba odpowiedzialna za cudze zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, jeśli wydana decyzja ustala jej obowiązek uiszczenia należności składowych (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 1995 r., II UZP 9/95, OSNAPiUS 1995 nr 18, poz. 231). W niniejszej sprawie sytuacja jest jednak odmienna, gdyż żaląca się J.R. nie została wymieniona w zaskarżonej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 18 grudnia 2018 r. ustalającej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne dla T.W. jako pracownika Przedsiębiorstwa [...]P. sp. z o.o. w D. (dalej jako: „P[...] P.”sp. z o.o.) i decyzja ta nie wpływa bezpośrednio na jej prawa i obowiązki. Żaląca się nie jest zatem inną osobą w podanym wyżej znaczeniu tego pojęcia. Można byłoby jedynie rozważać, czy zaskarżona decyzja pośrednio wpływa na jej prawa i obowiązki z zakresu ubezpieczeń społecznych, jako byłego członka zarządu Przedsiębiorstwa [...]P. sp. z o.o. w D. odpowiedzialnego za zaległości składowe tej spółki. To nie czyni jej jednak stroną w niniejszym postępowaniu sądowym z zakresu ubezpieczeń społecznych i nie powoduje nieważności tego postępowania z uwagi na niezawiadomienie żalącej o jego toczeniu się.

Warto w tym miejscu zasygnalizować pierwotną rozbieżność stanowisk Izby Cywilnej oraz Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego w kwestii nieważności postępowania z uwagi na pozbawienie strony możliwości obrony praw wskutek niewwezwania lub niezawiadomienia jej o toczącym się procesie. W orzecznictwie Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych wyrażany był pogląd, zgodnie z którym obowiązkiem sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, wynikającym z art. 477¹¹ § 2 zdanie drugie k.p.c. w jego dawnym brzmieniu było wezwanie osoby zainteresowanej do udziału w postępowaniu toczącym się przed sądem, jeżeli osoba taka nie brała udziału w

sprawie przed organem rentowym. Postępowanie, które toczyło się bez udziału osoby zainteresowanej wskutek niewypełnienia tego obowiązku (art. 379 pkt 5 k.p.c.), dotknięte było nieważnością (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 1996 r., II URN 36/96, OSNAPIUS 1997 nr 9, poz. 156; uchwała z dnia 29 lipca 1998 r., III ZP 20/98, OSNAPIUS 1998 nr 23, poz. 690; wyroki z dnia 15 lipca 1999 r., II UKN 52/99, OSNAPIUS 2000 nr 22, poz. 826 i z dnia 3 grudnia 2000 r., II UKN 128/00, OSNAPIUS 2002 nr 15, poz. 368). Pogląd ten jest aprobowany w literaturze (J. Iwulski [w:] Kodeks postępowania cywilnego, red. H. Dolecki i T. Wiśniewski, t. II, Warszawa 2010, s. 259; M. Cholewa-Klimek: Postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, Warszawa 2010, s. 145 oraz Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 2009 r., I UK 157/08, OSP 2011 nr 5, s. 51), chociaż można spotkać także głosy krytyczne (J. Gudowski: Przegląd orzecznictwa, Przegląd Sądowy 1998 nr 6, s. 79 oraz PS 2001 nr 4, s. 11 i tenże [w:] T. Ereciński, J. Gudowski, K. Weitz: Kodeks postępowania cywilnego, t. 2, Warszawa 2009, s. 606).

Natomiast we wpisanej do księgi zasad prawnych uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2010 r., III CZP 112/09 (OSNC 2010 nr 7-8, poz. 98) stwierdzono, że niewzięcie przez zainteresowanego udziału w sprawie rozpoznawanej w postępowaniu nieprocesowym, nie powoduje nieważności postępowania. Wprawdzie uchwała dotyczy udziału zainteresowanego w postępowaniu nieprocesowym, ale w jej uzasadnieniu Sąd Najwyższy dobitnie i przekonywająco wyjaśnił, że pojęcie strony procesowej ma znaczenie technicznoprosesowe; stroną jest jedynie osoba uczestnicząca w procesie w tym charakterze, a nie osoba, która powinna lub może być stroną. Nie istnieje status strony w ujęciu abstrakcyjnym, oderwanym od procesu. Konkretna osoba staje się stroną dopiero wskutek wytoczenia powództwa, pozwania lub wstąpienia do sprawy w takiej właśnie roli. Nieważność postępowania z powodu pozbawienia możliwości obrony praw zachodzi zatem tylko w stosunku do strony w znaczeniu prawnotechnicznym, a nie w stosunku do podmiotu, który nie uzyskał przymiotu strony, choćby postępowanie bezpośrednio go dotyczyło. Kodeks postępowania cywilnego nie zna instytucji strony z mocy samej ustawy, niezależnie od woli innych stron postępowania lub niezależnie od decyzji sądu. Uzyskanie pozycji strony

wymaga spełnienia określonych warunków, wśród których - obok legitymowania się zdolnością sądową - jest przede wszystkim dokonanie doniosłego aktu procesowego, nadającego status strony. Takim aktem jest wniesienie pozwu - wnoszący pozew staje się wówczas powodem - lub objęcie roli pozwanego w wyniku pozwania przez przeciwnika, a także wezwanie przez sąd do udziału w sprawie (art. 194, art. 195, art. 198 k.p.c.), przystąpienie do niej na skutek zawiadomienia (art. 196 k.p.c.) lub wejście w miejsce strony (art. 83 k.p.c.). Należy podkreślić, że nawet w przypadku najbardziej ścisłego współuczestnictwa - koniecznego, jednolitego po stronie pozwanej - nic nie dzieje się samoistnie; niezbędne jest wezwanie dokonane przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 25 lutego 2015 r., II UZ 78/14 (OSNP 2016 nr 11, poz. 145), uwagi te dotyczą także art. 477¹¹ § 2 k.p.c. Przepis ten przez się nie podnosi konkretnego podmiotu (ściślej - zainteresowanego) do roli strony; określa jedynie osoby mogące mieć charakter strony, a do tego, by ten status rzeczywiście uzyskały, nieodzowny jest formalny akt procesowy - w wypadku zainteresowanego jest nim wezwanie przez sąd do udziału w sprawie (obecnie - zawiadomienie przez sąd o toczącym się postępowaniu), z urzędu lub na wniosek. Oznacza to, że do chwili wezwania do udziału w sprawie przez sąd (zawiadomienia o toczącym się postępowaniu) zainteresowany jest tylko osobą zainteresowaną, a dopiero po wezwaniu jego status ulega zmianie i z osoby zainteresowanej staje się stroną procesu. Jest oczywiste, że gdyby ustawodawca wychodził z założenia, iż zainteresowany jest stroną procesu z mocy prawa tylko przez to, iż jest zainteresowany na podstawie materialnego prawa ubezpieczeń społecznych, zbyteczne byłoby jego wzywanie (obecnie zawiadomienie o toczącym się postępowaniu). Pogląd ten został podzielony w późniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyroki z dnia 1 marca 2018 r., I UK 128/17, LEX nr 2495972 i z dnia 31 sierpnia 2017 r., V CSK 631/16, LEX nr 2401840).

W tym stanie rzeczy zainteresowany mający interes materialnoprawny uzasadniający udział w procesie lecz niewezwany do sprawy (niezawiadomiony o toczącym się postępowaniu) i niebiorący udziału w postępowaniu, nie jest stroną w procesowo-technicznym znaczeniu, a zatem nie można pozbawić go możliwości obrony jego praw. Skutek nieważności postępowania nie może zatem dotyczyć

zainteresowanego niebiorącego udziału w sprawie, nawet wtedy, gdy nastąpiło to na skutek zaniedbania sądu. Jeżeli jednak doszło w tym zakresie do uchybienia sądu, to można je co najwyżej poczytać za uchybienie mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy (oczywiście ocena w tym zakresie zależy od okoliczności każdego konkretnego przypadku) i objąć zarzutem apelacyjnym lub kasacyjnym. Uwzględnienie tej treści zarzutu może oznaczać konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku i rozpoznania sprawy ponownie, ale bez piętna nieważności postępowania. Wypada jednak podkreślić, że zarzut taki może zostać postawiony w apelacji lub skardze kasacyjnej, do których wniesienia uprawnione są tylko strony procesowe, a nie osoby zainteresowane, niebiorące udziału w sprawie. Skoro bowiem osoba taka nie jest stroną postępowania (a to jej z mocy art. 398¹ § 1 k.p.c. przysługuje prawo do wniesienia skargi kasacyjnej), to wniesiona przez nią skarga kasacyjna jest niedopuszczalna i podlega odrzuceniu z mocy art. 398⁶ § 2 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2017 r., I UK 279/16, LEX nr 2311192).

Nie dzieląc zarzutów i wniosków żalącej się, Sąd Najwyższy na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w postanowieniu.

as